

Ik ben zo mooi anders

Inleiding

Jij bent zo mooi anders is ons jaarthema. Als je dat zegt: jij bent zo mooi anders, kijken we de wereld in, wat daar te ontdekken valt. Daar zien we allerlei mensen, planten, dieren, wezens en zaken die anders zijn. Anders dan mij al bekend. Zo kijkend zie ik mezelf en mijn bekende leefwereld als gewoon en daarbuiten het bijzondere andere. Maar dat is niet de enige manier om het te zien. Als alles om mij heen anders is, dan ben ik niet gewoon, maar dan ben ik ook anders. Alle anderen zien mij ook als anders. De wereld buiten is vol mensen en dieren, planten, dingen, zichtbare en onzichtbare, die allemaal anders zijn, en ook ik ben anders. Ik ben ook een uniek mens. Er is geen mens als ik. Ik lijk mogelijk in veel opzichten op anderen, maar ik ben uniek.

Die ervaring kennen we ook. Zo kijken we ook naar onszelf. Dat ik anders ben en waardevol. Dat ik een eigen bijdrage aan de wereld kan geven. Ik ben mooi anders. En zo vult de wereld zich met allemaal mooie andere mensen. Allemaal bijzonder en uniek. Individueel, ieder haar of zijn eigen weg. Allemaal een ik, en mogelijk zelfs een dikke ik? Maar hoe zit het dan met wij? Is er dan nog wij? Wat hebben wij, allen zo mooi anders, nog samen? Wat verbindt ons?

Overweging

Wij zien onszelf, elkaar en onze kinderen van jongs af aan als individu. Wij vinden dat iedereen zijn individualiteit moet ontwikkelen, zijn best moet doen om in zijn leven iets te bereiken wat bij hem of haar past. Wij denken dat het helpt om ons af te vragen: wat maak mij enthousiast, waar loop ik warm voor? En dat iedereen ook het recht heeft en de vrijheid moet hebben, om daar gestalte aan te geven, zolang het niet onwettig of schadelijk is. Maak wat van je leven! Dit individualisme kenmerkt onze westerse samenleving.

Dat is betrekkelijk nieuw. Want eeuwenlang was de samenleving een standenmaatschappij. Je kon alleen je plaats vinden door te leven zoals paste voor jouw stand. Wie geboren werd als zoon van een handwerksman, kreeg veelal een opleiding als handwerksman. Wie geboren werd in welstand, kon gaan studeren, en mijnheer de student uithangen en daarna werk vinden in overeenstemming met zijn stand. In de negentiende eeuw werd dat nog als normaal gezien. Wie het anders zag, was een revolutionair. Gevaarlijk voor een stabiele samenleving. In deze maatschappij van rangen en standen werd veel gedacht vanuit wij en zij. Wat is voor ons passend? Hoe moeten wij overeenkomstig onze rang en stand ons gedragen? Hoe moeten wij ons kleden? Want de stand kon je aan de buitenkant van iemand afzien.

Dat is nu niet meer zo duidelijk. De maatschappij met duidelijk afgebakende rangen en standen is goeddeels verdwenen. En daar is een samenleving met de nadruk op individualiteit op gevolgd. Zo kijken we er ook naar onszelf. Dat ik als individu anders ben

en waardevol. Dat ik een eigen bijdrage aan de wereld kan geven. Ik ben mooi anders. En zo vult de wereld zich met allemaal mooie andere mensen. Allemaal bijzonder en uniek. Individueel, ieder haar of zijn eigen weg. Allemaal een ik, en omdat er zo de nadruk op ligt, zelfs een dikke ik. Want ik maak zelf wel uit wat ik met mijn leven doe, You only live once, en ik wil het allemaal meemaken.

Wie er van een afstand naar kijkt, denkt dat al die individuen wel veel op elkaar lijken. En dat mensen toch niet zo individueel zijn. Maar toch bij al die mensen is hun beleving die van een individueel leven.

En hoe zit het dan met wij? Is er dan nog wij? Al die oude vormen van wij, oude vormen van verbinding aan familie, stand, geloof, natie, volk, zijn verzwakt. Wat hebben wij, allen zo mooi anders, nog samen? Wat verbindt ons? Want een samenleving heeft toch ook verbinding nodig, samenhang, zorg voor elkaar. Als ik in de samenleving alleen mijn persoonlijke voordeel wil halen, mijn plezier zoeken, gebruik wil maken van gezondheidszorg, van openbare voorzieningen en mijn afval daar wil achterlaten, wie zorgt er dan voor de samenleving? En voor de zwakke hulpbehoevende mensen?

Ik kan toch niet als een drugshandel mijn zakken vullen door pillen te maken en ze te verkopen, en het afval in een bos achterlaten en zo mijn bankrekening vol laten stromen en mijn rijkdom etaleren? En het is rampzalig als mensen zo gaan leven. Zo valt de maatschappij uiteen.

Gelukkig zijn er tegenkrachten, tegen het individualisme, die het afremmen en de sociale samenhang bevorderen. Want het is niet voldoende dat wetten en de overheid de maatschappij beschermen. Die tegenkrachten zijn bij ieder mens aanwezig. Het is de kracht van het verlangen in de mens om een ander te helpen, een ander te waarderen, zich met een ander te verbinden.

Op deze kracht doet Jezus een beroep in de fragmenten die we hebben voorgelezen: In het verhaal van de voetwassing, waarin Jezus zijn leerlingen het als handeling voordoet en laat ervaren dat een leermeester zijn leerlingen voor ogen heeft, hen lief heeft, hen dient. En in de teksten in Mattheus en Lukas, waarin Jezus hen wijst op het voorbeeld van de schriftgeleerden, die aanzien zoeken, gezag willen hebben en op de beste plaatsen aan tafel willen zitten. Of als de goeroe, die zich in een van zijn Rolls Royces laat rondrijden. Gedraag je zo niet, blaas je ego niet op, maar zoek hoe je de mensen om je heen kunt dienen, zegt Jezus, wees bereid de kleinste te zijn, voor hen het nederigste werk te doen.

Dat dienen is geen gebod. Geen moeten. Je bent geen bediende, die zijn meester moet dienen. Nee, je mag als eigen vrije activiteit je richten op wat een ander nodig heeft. Je moet je zelf niet opleggen dat je een ander móet dienen. Dan veroordeel je jezelf tot gedienschtigheid. Dat is niet bedoeld. Nee, je zoekt waar iemand mee geholpen is. Je maakt daar je inzet van zonder daar een bedankje mee te willen scoren, een like voor te krijgen, waardering voor te verwachten. Zoals een leraar zoekt naar wegen om zijn leerlingen

vooruit te helpen met hun scholing. En daar geen bedankje voor verwacht, maar blij is als hij ziet dat het zijn leerlingen lukt.

Dienen, de aarde dienen is ook de opgave voor de mens, die uit het paradijs is weggestuurd. Ik denk dat het gaat om hetzelfde dienen dat Jezus zijn leerlingen voor ogen stelt. Dienen als tegenovergestelde van heersen als een koning. Een koning die alle andere mensen als bedienden ziet, als onderdanig. Zo'n koning speelt koning, maar heeft geen oog voor de mensen. Een president die de verkiezingen altijd met 80% meerderheid van de stemmen wint, speelt dat alle kiezers van hem houden, maar is een dictator.

Als wij dat dienen ter harte nemen, moeten we bereid zijn ons in te zetten zonder zekerheid dat er naar ons wordt geluisterd, en zonder dat we ons verdiende loon zullen ontvangen. We dienen omwille van de ander, niet van ons zelf. Niet dat dat dienen altijd zonder beloning blijft, het wordt beleefd en gezien, je krijgt vaak waardering voor wat je doet. Maar dienen begint in je hart, omwille van de ander of, van de aarde, de samenleving. Daarom is er geen beter medicijn tegen teveel individualisme dan dit dienen. Daarom begint het vormen van een nieuw wij, een nieuwe verbinding tussen mensen met bewust wording van de noodzaak van dit dienen. Dan staat niet het eigenbelang of de eigen groep voorop, maar wat een ander mens en de samenleving en de aarde nodig heeft.

Dit dienen, dit gedrag, is niet nieuw, maar ik denk dat wij ons in deze tijd van individualisme bewust moeten zijn van het belang ervan. Dat wij de asociale tendens in onze tijd die de klimaatverandering oproept en de verwoesting van de natuur en de biodiversiteit, ten goede kunnen keren en ombuigen.

Dat ieder de waarde inziet van het liefdevol dienen uit zijn hart. Dan is het mogelijk.

Zo moge het zijn.